

Лайла УКУБАЕВА,
филология илимдеринин доктору, профессор, КР билим берүүсүнө эмгек сиңирген кызматкер, Кыргыз-Түрк "Манас" университетти

Мектеп окуучусуна эркинлик берилген

Американын окуучулары деле биздегидей мектептерде окушат, бирок биздикиндөй тизилген парталарга «какайып» олтурушпастан, сабактарда эркин кыймылда болушат, т.а. сабакта окуучу эркин басып жүрүүгө, мугалим, классташтары менен эркин сүйлөшүүгө, ал тургай башталгыч класста болгондуктан ойноп алууга да мүмкүнчүлүк берилет. Класстарга таза, белгилүү бир сааттарда үйлөрүнөн алып барган тамактарын жеп, эс алып алуу үчүн атайын чоң залга барып убакыт өткөрүшөт.

Америкадан алчу өрнөк көп

Ааламдашуунун алкагында десек болор (мурда үч уктасак түшкө кирбес эле), биздин улуу кызыбыз Американын Сизлт шаарында үй-бүлөсү менен жашайт. Улуу жээнибиз Сизимдин мектебине бардым. Өз көзүм менен Америкадагы мектептердин, окуучу, мугалимдердин жагдайын көрөйүн дедим. Анан кызымдан ушул маселелер боюнча сурамжылап, көргөн билгендеримди толуктадым.

Сабактан кийин ата-энелер балдарын мектептен алышат, калгандарын атайын автобустар ташыйт. Эртең менен да автобустар балдарды белгилүү аялдамалардан алып кетишет. Автобустар балдардын сабактары бүткөнчө мектептин жанында турушат, б.а. автобус менен балдарды мектепке алып баруу, үйгө жеткирүү эң ыңгайлуу. Автобус белгиленген сааттарда эч бир кечигүүсүз аялдамаларга көлөт, ичи кенен, тыглышуу жок. Мындай болгондо ата-энелердин санаасы тынч болору өзүнөн-өзү белгилүү го.

Сабактан чыгары менен эле балдар үйлөрүнө жөнөшпөйт, сөзсүз жарым саатча мектептин аянтчасындагы турнирлерде ойноп, бир аз ары-бери чуркап, эс алышат да анан гана үйлөрүнө тарашат. Бул менимче, сабактан чарчаган баланын энергиясын калыбына келтирүүдө эң маанилүү фактор.

Ата-энелердин көмөгү

Америкада ата-энелер жумасына бир же эки жолу волонтер сабаты мектепте мугалимдерге сабактарды өткөрүүгө жардам беришет. Мисалы, кол эмгек сабагына келип катышкан ата-эне мугалимдин балдарга жасаткан буюмдарынын жасалыштарына жол көрсөтүп, жардам беришет. (Анткени мугалимдин бардык балдар менен иштешүүсүнө убакыты жетпейт).

Же болбосо ата-энеси математиканы ж.б. сабактарды жакшы билишсе, мектепке бир күнгө келип, балдардын сабактарды өздөштүрүүсүнө жардам берип, мугалимге да кол кабыш кылат. Мындай шартта мектеп менен ата-эненин байланышы тыгыз болуп, мектеп, мугалим, окуучу да эмне проблема бардыгын ата-энелер да жакындан билип турушат. Бул болбосо өз учурда мектеп менен ата-эненин өнөктөштүгүнө жакшы шарт түзүп, баланын келечегине чогуу көрүлгөн камкордук болот. Балким ушундай иштер биздин мектептерде болгондо ата-эне мектепке, мектеп ата-энеге дооматын арта бербей, текирсинче, бир пикирге жетишмектис.

Камкорчулар кеңеши каржылайт

Америкада деле мугалимдер эң төмөнкү эмгек акы алышат. Мектептерге деле абдан чоң каражат бөлүнбөйт. Бирок ата-энелерден түзүлгөн Камкорчулар кеңешинин колдоосунда болушат. Америкада эң күчтүү мектеп деп ата-энелерден түзүлгөн Камкорчулар кеңеши күчтүү мектепти эсептешет экен. Анткени ата-энелерден түзүлгөн ал кеңеш мектепке дайыма жардам берип турат. Мектептин материалдык-техникалык базасынын жардам беришет. Камкорчулар кеңешинин төрагасы, мүчөлөрү бар. Эң маанилүүсү мектепке жардам берүү үчүн кайсы ата-эне канча салым кошконун бир гана кеңештин мүчөлөрү билишет. Жардам берүү эркин, кимдин кандай мүмкүнчүлүгү болсо, ошого жараша жардамдын берет. Кимдин ата-энеси эмнени берди мугалимдин да эч кабары жок. Биздин мектептердегидей кошумча жардам бере албагандыгы үчүн мугалимдер баланы жемелеп «эсепке» алышпайт. Биздин мектептерде эмнеге ушундай тажрыйбаны жайылтууга болбосун, бир гана уюштурулуп, көндүмгө айлантууга аракет кылуу керек.

Ата-энелер комитетинин ролу ушуну менен эле чектелбейт. Эгерде балдарына программадан сырткары зарыл, керектүү деп табылган сабактарды окутуусу келсе, мисалы, музыка, эстетика ж.б. ал сабакты берген мугалимдерге айыптарды да өз чөнтөктөрүнөн төлөп беришет. Бирок тандоо сабактарынын саны балдардын курактык өзгөчүлүктөрүнө жараша 1-Этен ашпаш керек. Мындай болгон шартта мектеп мамлекети эле карап олтурбастан, ата-энелердин жардамы менен балдардын билимдерин өз алдынча өркүндөтүүгө мүмкүнчүлүктөрдү табат.

Кийинки кездерде биздин мектептерде мугалимдер акча чогултат, бөлөктөрдү алышат дегендин тегерегинде эле ызы-чуу келер көп айтылып, мугалим бечараларды кимиси болбосун жерден алып көргө урган, алардын дарегине абдан жаман сөздөр айтылган учурларды көп эле угуп жана көрүп жүрөбүз. Мугалимдердин мындай терс көрүнүштөрдөн арылгы болушу үчүн мектептерде көз карандысыз, коррупциялашпаган ата-энелерден түзүлгөн Камкорчулар кеңешинин иштешин ойлонушубуз керек.

ТИЛЧИЛЕРГЕ ЗОР КӨМӨК

Жакында Билим берүү жана илим министрлигинин Улуттук тест жүргүзүү борбору «КЫРГЫЗТЕСТ системасынын деңгээлдештирилген тесттери: Тест тапшырмаларынын формалары жана аларды түзүү ыкмалары» темасында тест түзүүчүлөргө, кыргыз тили мугалимдерине, окутуучуларына усулдук жана тажрыйбалык жардам көрсөтүүгө багытталган эки күндүк окутуу семинарын өткөрдү. Семинарга жогорку окуу жайлардын окутуучулары, жалпы билим берүү мекемелеринин мугалимдери, Бишкек шаардык мэриясынын Мамлекеттик тилди өнүктүрүү бөлүмүнүн кызматкерлери, Бишкек шаардык мэриясынын түзүмдүк жана аймактык бөлүмдөрүнүн мамлекеттик тилди өнүктүрүү боюнча жетектөөчү адистери катышты.

КЫРГЫЗТЕСТ түзүмүнүн жетекчиси Б.Б.Топоева-Ставинская өлкөбүздүн Президентти Аамас Атамбаевдин кыргыз тилин өнүктүрүүгө кошуп жаткан салымын белгилеп, жарандардын кыргыз тилин билүү деңгээлин баалоочу буд түзүмдүн кыргыз тилин өнүктүрүүдөгү орду, мааниси, максаттары, пландары жөнүндө айтып берди. Анан катышуучуларга «Лингводидактикалык тест деген эмне?», «Бул тест тапшырмалары канттип түзүлөт?», «Эмнели жана канттип текшерет?» деген түшүнүктөрдү чечмеледи. Ошондой эле катышуучуларды КЫРГЫЗТЕСТ түзүмүнүн деңгээлдери, субтесттери, аларды түзүүгө коюлган талаптар менен тааныштырды.

КЫРГЫЗТЕСТКЕ АЛКЫШТАР

Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин доценти Бурул ЧОКОШЕВА:

- Билим берүү жана илим министрлигинин Улуттук тест жүргүзүү борборунун өткөргөн семинарына катышуу мага абдан пайдалуу болду. Анткени буга чейин тест түзүү боюнча жапыз түшүнүбүз гана болсо, бул семинарда аны түзүүнүн жолдору, деңгээлдери, ирети жөнүндө кеңири маалымат алдык.

КЫРГЫЗТЕСТ жетекчиси тест түзүү ыкмалары боюнча бизге абдан баалуу маалымат берди. Биз теориялык жактан гана маалымат албастан, практикалык жактан да машыгып чогуу тест тапшырмаларын түзүп, аларды талкуулап, бышыктадык. Бул алган билимибизди өз ишибизде пайдаланабыз деген ишеничтебиз.

КЫРГЫЗТЕСТте абдан керектүү иштер жасалып жатыптыр. Чың ден соолук, ишеничтерге зор ийгиликтерди каалайм.

Эки күндүк семинардын аягында Билим берүү жана илим министрлигинин Улуттук тест жүргүзүү борборуна, КЫРГЫЗТЕСТ жамаатына терең ыраазычылык билдиргендер көп болду. Алардын катарында "Бишкек жылуулук тармагы" ААКнын мамлекеттик тилди өнүктүрүү боюнча адиси Тынара РАХИМОВА, Бишкек шаардык мэриясынын турак-жай коммуналдык чарба жана жашоо тиричиликти камсыздоо тутуму башкармалыгынын мамлекеттик тилди өнүктүрүү боюнча жетектөөчү адиси Нургул КУРМАНОВА, Бишкек шаардык сотунун юридикалык тармак боюнча тест түзүүчүсү Минара НАКЕШЕВА, №28 мектеп-гимназиясынын кыргыз тили мугалими Айгул ОМОРОВА, Бишкек шаардык травматология жана ортопедия илим изилдөө борборунун мамлекеттик тилди өнүктүрүү боюнча адиси Гүлсүн МУСАЕВА, Бишкек шаарынын мэриясына караштуу Мамлекеттик тилди өнүктүрүү бөлүмүнүн башчысы Эльвира НИЯЗБЕКОВА жана башкалар бар.

КЫРГЫЗТЕСТ ДЕГЕН ЭМНЕ?

КЫРГЫЗТЕСТ – Кыргыз Республикасында кыргызстандык жана чет элдик жарандардын мамлекеттик (кыргыз) тилди билүү деңгээлин баалоо системасы. Ал Билим берүү жана илим министрлигинин Улуттук тест жүргүзүү борборунда түзүлгөн. Жарандардын мамлекеттик тилди билүү деңгээлин баалоо системасын – КЫРГЫЗТЕСТ тилди түзүү, жайылтуу жана өнүктүрүү Концепциясы 2013-жылы 26-мартта Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн №150 Токтому менен бекитилген. Концепцияда Кыргызтесттин максаты, милдеттери, түпкү негиздери, түзүмү, мазмуну, системаны өнүктүрүү жана киргизүү этаптары аныкталган.

2013-жылы 1-июлда Кыргыз Республикасынын Президентинин «Кыргыз Республикасында мамлекеттик тилди өнүктүрүү жана тил саясатын өркүндөтүү боюнча чаралар жөнүндө» № 155 Жарлыгы менен мамлекеттик тилди билүү деңгээлин КЫРГЫЗТЕСТ системасын иштеп чыгууга жана киргизүүгө багытталган иш-чаралардын комплексин ишке ашыруу максатында ычмам нукта КЫРГЫЗТЕСТ түзүмүнүн төмөндөгүдөй документтер комплексин иштелип чыгып, колдонууга киргизилди:

- Кыргыз тилин билүү деңгээлдерине коюлуучу талаптар (A1, A2);
- Лексикалык минимум (A1, A2, B1);
- Грамматикалык минимум (A1, A2, B1);
- 5 субтестти (лексика-грамматика, окуп түшүнүү, угуп түшүнүү, сүйлөө жана жазуу) камтыган тест тапшырмаларынын варианттары (A1, A2, B1, B2, C1)

• КЫРГЫЗТЕСТ сайты kyrgyztest.gov.kg жана компьютердик тесттин программасы.

Купуялыкты сактоо максатында тест сынагынан өтүүчүнүн аты-жөнүн жана башка маалыматтарын көмүскөдө сактап, жазуу тапшырмаларына жана жыйынтыктоочу тизмелерине тесттен өтүүчү жарандын коддук белгилерин гана берүү жолу иштелип чыкты.

КЫРГЫЗТЕСТ өз ишин (2014-жылдын 3-декабрында) Кыргыз Республикасынын Президентинин аппаратынын 13 жетекчисин тесттен өткөрүү менен баштады.

2015-жылдын 1-кварталында Билим берүү жана илим министрлигинин 1-кабатында 20 адамга ылайыкташылган компьютердик тест өткөрүү үчүн атайын техника менен жабдылган бөлүм ачылды, 2015-жылдын 5-мартында Бишкек шаардык мэриясынын түзүмдүк жана аймактык бөлүмдөрүнүн 20 кызматкери КЫРГЫЗТЕСТ сынагынан өттү.

Учурда тест түзүүчүлөрдүн тобу системанын бөлүмдөрү боюнча жаңы тест тапшырмаларын түзүп жатат. Мында TOEFL сыяктуу тесттердин методикасы, башка тилдер боюнча тест түзүү тажрыйбасы эске алынат.

Артур БАКИРОВ, УТЖБ директору

<p>КУТБИЛИМ Коомдук-педагогикалык жана илимий-популярдуу басылма 1953-жылы 7-апрелде негизделген</p> <p>ГЕЗИТ ЭЭСИ: Редакциянын эмгек жамааты, Билим берүү жана илим министрлиги Индекс 68411. Катталуу күбөлүгү №27</p>	<p>Башкы редактор Кубат ЧЕКIROV Тел.: 62-04-86</p>	<p>Телефондор: Башкы редактордун орун басары: 62-04-68 Кабарчылар: 62-04-93, 62-11-96 Реклама-маалымат борбору: 62-11-95 Бухгалтерия: 62-11-95</p>	<p>«Учкун» АК басмакана-сында басылды Заказ №686 Нускасы: 8906</p>	<p>БИЗДИН ДАРЕК: 720040 Бишкек шаары, Тыныстанов көчөсү, 257. E-mail: kutbilim@mail.ru kutbilim15@gmail.com</p>
---	---	--	--	--